

SFÂNTUL NECTARIE,
EPISCOPUL PENTAPOLEI

Hristologia

traducere de
Cătălin Grigore

Editura Iona
București, 2010

Editor: Cătălin Grigore
Redactor: Alexandra Grigore
Copertă: Bruno Vintilă
DTP: Larisa Barbu

Pe copertă: detaliu din Biserica Mănăstirii Arbore.

St. Nektarios the Wonderworker, Bishop of Pentapolis,
Christology © Holy Monastery of Saint Nektarios, New
York, 2006
© 2010 Editura Iona, București, pentru prezenta traducere.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NECTARIE DIN EGHINA, sfânt

Hristologia / Sfântul Nectarie, Episcopul Pentapolei ;
trad.: Cătălin Grigore. - București : Editura Iona, 2010
ISBN 978-606-92707-0-7

I. Grigore, Cătălin (trad.)

232.9

Prefață

Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu este veșnica și tainica Înțelepciune a lui Dumnezeu (cf. I Cor. 2, 7). El este *chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată zidirea* (Col. 1, 15)¹, Dumnezeu fiindând mai înainte de veci.

La un anumit răstimp în istorie, Fiul și Cuvântul s-a făcut trup – trup cu suflet cugetător și înțelegător – din preacuratele sânziuri ale Pururea-Fecioarei *Theotokos*², însușindu-și în acest fel tot ce era mai ales din neamul omenesc. Dumnezeu s-a făcut Dumnezeu-omul: Dumnezeu desăvârșit și Om desăvârșit. Luând asupra sa firea omenească în ipostasul *Logos*-ului dumnezeiesc, a suit-o pe aceasta la cea mai înaltă treaptă de desăvârșire și a îndumnezeit-o (St. Nektarios, *Catehism*).

Totuși, deși *a venit întru ale sale... ai săi nu l-au primit pre Dânsul* (In. 1, 12). Chiar dacă ne-a dăruit cunoștința cea neîndoielnică și desăvârșită a lui Dumnezeu, ne-a destăinuit veșnica și deplina dragoste dumnezeiească, ne-a dat Preasfântu-i Trup și Precuratu-i Sânge pentru iertarea păcatelor și viața cea veșnică, și ne-a hărăzit cu Sfânta sa Evanghelie ca moștenire credincioasă și sigură pentru mântuirea noastră, noi, în nesăbuița noastră, tot l-am tăgăduit, l-am lepădat și l-am răstignit. Mai mult, continuăm să facem acestea în fiecare zi.

Astăzi mai mult ca oricând îl observăm pe om într-o frământătoare căutare de a descoperi scopul vieții și de a afla răspunsuri la întrebările și grijile sale ființiale. Din păcate neputința filosofiei medievale și a scolasticismului teologic

¹ Toate cuvintele Scripturii sunt luate din Biblia din 1914 (n. tr. rom.).

² În grecește „Născătoarea de Dumnezeu” (n. tr. rom.).

și mai târziu, a Iluminismului antropocentric din Apus, l-au purtat pe om departe de Adevăr. Experiența harismatică și ademenitoare, ori mai degrabă hipnotică a tehnicilor spirituale și psihice contemporane, precum și metodologiile și teoriile depășirii de sine împreunate cu sumedenia de religii și de secte pe care le întâlnim, continuă să-l conducă pe om și mai departe de cunoașterea adevăratului Dumnezeu. Ele îl înlocuiesc pe Unul adevăratul Dumnezeu, Dumnezeu-Omul Iisus Hristos, cu idoli și dumnezei străini, care sunt, după Psalmist, *lucruri de mâini omenești* (Ps. 113, 12)³.

Fără îndoială că cinstim întru totul istoria tuturor neamurilor și popoarelor. Recunoaștem că Dumnezeu, prin pogorământ, îngăduie condiții osebite pentru fiecare persoană, și suntem conștienți de împrejurările pe care le făurește istoria pentru popoare din diferite ținuturi și cu tradiții religioase specifice. Așa că stăm cu respect înaintea feluririi de religii care se zăresc. Cu toate acestea, este cu neputință să nu luăm în seamă ceea ce s-a adevărit prin experiență: anume că *nu este alt nume sub cer dat între oameni, întru care trebuie să ne mântuim noi* (Fapte 4, 12). Cu adevărat, cum putem să nu observăm mărturia fără tăgadă a Apostolului și Evanghelistului Ioan care susține că: *Iisus este Hristos... și crezând, viață să aveți întru numele lui* (In. 20, 31), și care alcătuiește o mărturisire neprimejdută a credinței noastre?

Această carte întocmită din capitole culese și traduse din *Hristologia* Sfântului Nectarie năzuiește să lumineze pe omul contemporan în cunoașterea adevăratului Dumnezeu și să-l călăuzească pe alături de „fundăturile” care îl împresoară. Menirea acestui volum, cum însuși sfântul însemnează într-al său *Cuvânt înainte*, este mărturisirea adevărului și a credinței în Hristos, precum și întărirea credinței creștinilor: *ca să petreceți numai cu vrednicie după Evanghelia lui Hristos... cu un suflet împreună nevoindu-vă pentru credința Evangheliei, și nesfiindu-vă întru nimic de cei împotrivnici* (Filip. 1, 27-28); *ca să viețuiți cu întregă înțelepciune, și cu dreptate, și cu*

³ Stihurile Psalmilor sunt luate din *Psaltirea* (diortosită de ieromonahul Rafail Noica), Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009 (n. tr. rom.).

bunăcredință în veacul de acum, așteptând fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos (Tit. 2, 12-13).

Întru sfârșit, ne rugăm ca harul Domnului nostru Iisus Hristos, Unul adevăratul Dumnezeu, prin mijlocirea Sf. Nectarie, să ne statornicească și să ne ajute ca să lucrăm cu trezvie credința noastră; pentru ca sufletul nostru, puternic atras cu dragoste spre Sfântul nostru Dumnezeu, să poată astfel neîncetat proslăvi numele Sfintei Treimi, căreia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

Arhimandritul Iosif

2 octombrie 2006

*Sf. Sfințitul Mucenic Ciprian și
Mucenica Fecioară Iustina*

Cuvânt înainte

Dragă cititorule,

Țelul nostru principal în alcătuirea acestei cărți pe care acum o țineți în mână, numită *Hristologia*, a fost întărirea credinței creștinilor; ca să petreacă numai cu vrednicie după Evanghelia lui Hristos... cu un suflet împreună nevoindu-se pentru credința Evangheliei, și nesfiindu-se întru nimic de cei împotriviți (Filip. 1, 27-28); ca să viețuiască cu întregă înțelepciune, și cu dreptate, și cu bunăcredință în veacul de acum, așteptând fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care s-a dat pre sine pentru noi, ca să ne mântuiască pre noi de toată fărădelegea, și să-și curățească luiși norod ales, râvnitor de fapte bune (Tit. 2, 12-14).

Aceasta a fost menirea lucrării. În întocmirea cărții de față am depus toată străduința să o alcătuim cât mai desăvârșit cu putință, pentru ca izbânda ei să fie mai sigură. Mă rog cu toată inima ca Preasfântul ei Săvârșitor și plinitor al mântuirii noastre să vină în ajutorul tuturor, ca scopul dorit să fie îndeplinit în chip desăvârșit.

Al vostru râvnitor mijlocitor înaintea lui Dumnezeu,

Nectarie al Pentapolei
Decan al Seminarului Rizarios

Atena,
16 septembrie, 1900

PARTEA ÎNTÂI

Așteptarea neamurilor

5. Despre felul cum se săvârșește dumnezeiasca descoperire

Descoperirea lui Dumnezeu omului se săvârșește în două feluri: mijlocit și nemijlocit. În chip mijlocit ea se manifestă prin zidire și se cearcă prin organele de simț. Nemijlocit, se petrece în om și se percepe prin simțămintele sale. Cele dintâi se numesc „minuni”, iar cele din urmă sunt clasificate ca „însuflare” sau „însuflare dumnezeiască”. Prin minuni Dumnezeu îl împinge cumva pe omul cuvântător spre conștientizarea ființei Lui dumnezeiești, spre cunoașterea voii Sale și spre o întoarcere către El; fiindcă desăvârșirea pentru care a fost sortit omul se află doar într-Însul. Prin însuflarea cea dumnezeiască Dumnezeu se vedește aleșilor săi și le grăiește așa cum vorbește cineva cu prietenul lui. Din cele de mai sus este limpede că minunile sunt un chip nedeplin al descoperirii care ajută nedesăvârșirea și neputința omenească, pe câtă vreme dumnezeiasca însuflare este unul mai desăvârșit, străluminându-i pe cei drepti.

Întregul univers vestește în toată ziua că Dumnezeu se destăinuie pe sine lumii prin zidirea lui. De la cea mai mică până la cea mai mare făurire, toate lucrurile trâmbițează înțelepciunea, puterea, bunătatea și dreptatea Făcătorului. Această revelație poate fi socotită forma obișnuită prin care Dumnezeu se dezvăluie neîncetat omului cuvântător. Pe lângă ea mai există una mai puțin obișnuită, care se săvârșește prin legi nemaiîntâlnite, atunci când slăbiciunea omului cere

ajutorul lui Dumnezeu. Vădirea noilor principii nu le desființează pe cele prezente. Ele nu sunt înfățișate pentru a le înlocui pe cele vechi, ci pentru a ajuta zidirea suferindă și, într-un anume fel, ca să consimtă cu rânduiala precumpănitoare. Noile principii ar fi distrugătoare numai dacă ar acționa împotriva, iar nu aidoma restului legilor care mențin, dezvoltă și sporesc zidirea. De aceea, aceste legi neobișnuite nu dovedesc nimic nepotrivit și nici nu se ciocnesc cu logica.

Mai mult, minunile nu sunt ceva nou, ci vechi. Adică, ele au luat naștere odată cu începutul zidirii. Cum Dumnezeu mai-nainte vede orice în timp, el a înțeles toate împrejurările neobișnuite și a statornicit încă din acea vreme minunile ca o cumpănire, care ne apar nouă sub forma unor legi noi. Aceste legi au fost așezate de atunci încoace pentru a îndeplini voia lui Dumnezeu potrivit firii la vremea cuvenită. Prin urmare, ele nu sunt nicio răsturnare de principii și nici altceva pe care deismul să-l poată invoca cu închipuirea sa.

În afară de cele două forme mijlocite ale revelației pe care le-am pomenit mai este și o a treia: cea care se întâmplă când Dumnezeu se apropie de cineva. În această întâlnire, omul vede pe Dumnezeu în duh și simte prezența lui într-însul, după cuvintele Domnului: *Voi locui întru ei și voi umbla întru ei* (II Cor. 6, 16). Împrietenirea se petrece prin înțelegerea și făptuirea corespunzătoare a vocii dumnezeiești. Cel care îl înțelege cum se cuvine pe Dumnezeu și caută să-i îndeplinească voia cu toată vârtutea sa, prin ajutor dumnezeiesc se slobozește de lucrurile mărunte și de rând, se ridică pe sine la un tărâm mai înalt și se împrietenește cu Dumnezeu. Această împrietenire se înfăptuiește când mintea omenească se apropie și se împărtășește cu *Logosul* cel dumnezeiesc. În răstimpul împărtășirii conștiente, cunoașterea, simțirea și râvna ating culmea. Prin această culminare, omul este înălțat deasupra tărâmului în care are numai o idee abstractă

despre Dumnezeu, și – nemaifiind nimic întrepus între cele două ființe – ajunge în alt tărâm, unde îl întâlnește pe Acesta în chip nemijlocit. Omul se întâmpină cu *Logosul* însuși, cel ce naște orice idee dumnezeiască și are puterea de a le materializa și Care poate aduce fapăturile la ființare. În acest chip, omul se împărtășește acum de nemijlocita și adevărata părtășie cu Dumnezeu și îi aude glasul. Dumnezeu a pus din destul în firea omenească această puțință de a se apropia de el, pentru a se desăvârși și îndumnezei prin suflarea Sa. Aceasta poate fi denumită o revelație lăuntrică și neîntreruptă, care se naște în om. Nimeni nu o poate tăgădui, fără să tăgăduiască mai întâi firea duhovnicească a omului. Printr-însa, omul deține o poziție neobișnuită în univers și poate fi pe drept cuvânt numit împăratul pământului și culmea zidirii. Iată omul cel atât de înjosit de către deism. Nerecunoscând descoperirea nemijlocită a lui Dumnezeu, deismul îi tăgăduiește omului această deschidere. De aici, neagă că omul a fost făcut de Dumnezeu, tăgăduiește firea duhovnicească a omului, împărtășirea lui dintru început cu Dumnezeu, căderea și înstrăinarea sa de Dânsul și, în cele din urmă, neagă orice principiu omenesc înalt și ales; căci din pricina unui rău încuviințat, urmează alte mii. Oricine își poate închipui cât de strâmb este acest crez al raționaliștilor și ideologiștilor. Datorită firii duhovnicești și a deschiderii omului spre desăvârșire, conchidem că el are o obârșie înaltă și aleasă, care urcă la dumnezeiescul Făuritor. Mărturisim că omul a fost plămădit de Dumnezeu și a primit de la el puțința unică de a se împărtăși cu el, pentru a atinge desăvârșirea.

Dacă omul n-ar fi făptura lui Dumnezeu, el n-ar putea căuta desăvârșirea și să se jertfească pentru ea. Pământul care l-a născut din stihiiile sale în forma nedesăvârșită a unui microorganism, așa cum pretind ei, este neputincios să însuflească aceasta în om. Orice dorire este însoțită de obiectul doririi ei; orice

lucru râvnit are un admirator corespunzător. Omul îl dorește pe Dumnezeu, deci este de la Dumnezeu. De vreme ce el corespunde cu Dumnezeu, Acesta plinește dorirea lui. Dorirea nu există fără obiectul ei, căci se naște din existența obiectului râvnit, cu care s-a legat admiratorul. Materiei îi lipsesc asemenea însușiri. Prin urmare, această dorire izvorăște dintr-o Ființă care se află în afara materiei. Omul îl dorește pe Dumnezeul în care ființează subiectul doririi. Fiindcă n-ar fi fost posibil să dorească o ființă pe care n-ar fi cunoscut-o, urmează că el știe că Dumnezeu este Făcătorul lui. Așa că îl dorește și îl caută. Numai printr-Însul poate omul atinge desăvârșirea.

6. Firea duhovnicească a omului are trebuință de descoperirea dumnezeiască

Revelația lui Dumnezeu este necesară. Păcatul a hrănit o deosebită întunecare a puterilor sufletului și uitarea înaltei meniri a omului. Chiar dacă Sfintele Scripturi nu ne-au învățat în acest chip, s-ar fi putut presupune din povara apăsătoare pe care a cercat-o neamul omenesc. Prin descoperire, Dumnezeu îl îndreaptă pe om pe calea adevărului și îl ridică din cădere. Logica poruncește că omul are trebuință de un călăuzitor duhovnicesc. Este nelogic pentru noi să ne învoim că materia ar fi în stare să cârmuiască duhul. El cere un povățuitor duhovnicesc pentru a primi direcție și ca să crească. Firea duhovnicească a omului cere descoperirea cea dumnezeiască, căci fără ea omul rămâne numai potențial duhovnicesc; el are nevoie de o dumnezeiască destăinuire pentru a deveni duhovnicesc în chip lucrător. Drept care, descoperirea dumnezeiască nu este un eveniment suprafiresc, ci mai degrabă cel mai firesc. Ea e însoțită de dezvoltarea și propășirea duhovnicească a omului, deși nu ne dăm seama de aceasta, din pricină că nu poate fi prinsă de simțirile noastre. Însă neperceptibilitatea nu poate fi folosită ca argument puternic pentru a tăgădui revelația, fiindcă nici duhul nu este subiectul simțirilor noastre, și totuși ființează.

Toate popoarele și seminiile pământului au recunoscut nevoia de povățuire. De n-ar fi nimic altceva, consimțirea mărturisește cel puțin despre convingerea

obștească a oamenilor. Dacă Dumnezeu nu s-ar fi destăinuit pe sine lumii, mă îndoiesc profund că omul și-ar fi putut măcar închipui noțiunea de Dumnezeu. Cei ce neagă acum descoperirea Lui, n-ar fi cunoscut nimic despre El, de n-ar fi fost învățați prin destăinuire. Dacă oamenii se mândresc acum de cunoașterea lui Dumnezeu – pe care îl tăgăduiesc – o datorează descoperirii. Fără revelație: 1) suntem neștiutori ai lucrurilor de dincolo de simțuri și 2) nu putem deveni duhovnicești. Amândouă acestea (cunoașterea lui Dumnezeu și formarea duhovnicească) sunt puse pe seama descoperirii de început a lui Dumnezeu. Prin urmare, Dumnezeu se dezvăluie în chip necesar.

Cei care cugetă că omul singur a dezvoltat ideea de Dumnezeu din zidire, ridicându-se la acest concept prin înaintări treptate (ca pe o scară în vârful căreia stă adevărata înțelegere a lui Dumnezeu, pe când la temelie se află o slăvire primitivă a zidirii – de unde și-a început omul urcușul spre vârf), sunt foarte înșelați. Proslăvirea, fiind o peregrinare duhovnicească, nu poate fi pusă în mișcare de materie; trebuie să primească o îmboldire de la un izvor duhovnicesc. Omul nu poate pricepe ideea unei fapte suprafirești, care să ființeze într-o stare potențial duhovnicească, fiindcă precumpănește într-însul firea materialnică. De vreme ce, așa cum am dovedit, duhul este pus în mișcare de un alt duh (după cum se mărturisește atât de experiență, cât și de pildele sălbăticiunilor dresate de om), urmează că omul a ajuns la proslăvirea lui Dumnezeu prin descoperire. El n-a urcat spre cea mai înaltă culme, din ceata cea mai de jos. Ci, dimpotrivă, a căzut din vârf la nivelul cel mai de jos, care se întâmplă să fie o jalnică rămășiță a adevăratei slăviri.

Căderea a fost urmarea doririi greșit îndreptate a omului. Dorirea lui, care pururea căuta ceea ce era bun, desăvârșit și bineplăcut lui Dumnezeu, a fost strămutată de o libertate morală nălucită, primită în chip înșelător de om ca adevărată.

Căderea omului adeverește trebuința de: 1) unire dintre voia noastră și cea a lui Dumnezeu, întru care ființează adevărata noastră libertate morală; și 2) neîncetată împărtășire cu Dumnezeu, căci toate lucrurile bune se nasc prin voirea cea dumnezeiască. Decăderea din voia lui Dumnezeu este o povară și un rău. Omul a fost plămădit să lucreze virtutea, să împreună-lucreze cu Dumnezeu, să grăiască cu el și să ființeze într-Însul. Deci, chiar de la început, omul a ajuns să cunoască și a proslăvit pe singurul adevăratul Dumnezeu, cel ce s-a destăinuit pe sine lui și l-a mântuit. Fără Dumnezeu omul se prăvălește în iad; cu Dumnezeu, el se suie la ceruri. Căderea adeverește lepădarea voii lui Dumnezeu și înstrăinarea omului de Dumnezeul adevărului. Îndărătnicia omului în cădere în răstimp de mii de ani întărește trebuința dumnezeieștii mijlociri și revelații. Fără dezvăluire, omul căzut nu se poate închina adevăratului Dumnezeu. Proslăvirea care vine din cunoașterea firească a lui Dumnezeu este cea a unui Dumnezeu închipuit, nu a unuia cunoscut. Slăvirea unui Dumnezeu necunoscut este o slăvire a minții, nu a inimii. Este închinăciune fără dragoste, fără părtășie cu dumnezeiescul, și o înălțare a duhului către ideea unei ființe desăvârșite. Orișicum, acest urcuș al duhului nu este slăvirea lui Dumnezeu. Slăvirea fără dragoste nu este slăvire, ci filosofarea unui Făuritor. A cuvânta despre Dumnezeu este una, a-l slăvi este alta. Cel ce proslăvește pe Dumnezeu se împărtășește cu el și, în acest fel, se desăvârșește și se sfințește. Cel ce n-a ajuns să cunoască pe Dumnezeu, nici nu l-a slăvit. Și cel ce n-a slăvit pe Dumnezeu, nu s-a desăvârșit, nici nu s-a sfințit, și nici n-a devenit părtaș al dumnezeiescului. Fără descoperire, omul nu poate atinge nici cunoașterea adevăratului Dumnezeu și nici nu e în stare să se desăvârșească întru dragostea lui. Destăinuirea lui Dumnezeu era de neapărată trebuință pentru mântuirea omului. Dumnezeu s-a dezvăluit pe sine. Omul, la rândul lui, a ajuns să-l cunoască, l-a proslăvit și s-a desăvârșit întru dragostea Sa.

Cuprins

<i>Prefață</i>	5
<i>Cuvânt înainte</i>	9

I. Așteptarea neamurilor

1. Iisus Hristos este Calea, Adevărul și Viața	13
2. Despre numele de „Fiul Omului”	16
3. Despre așteptarea neamurilor	19
4. Dumnezeu a descoperit venirea Răscumpărătorului	28
5. Arătări și semne ale venirii Răscumpărătorului	34
6. Venirea Răscumpărătorului era de neapărată trebuință	36

II. Dumnezeirea lui Hristos

1. Omul a căutat totdeauna viața cea veșnică	41
2. Dorirea înflăcărată a omului a fost plinită	45
3. Trăsăturile osebite ale Mântuitorului, Cel care plinește doririle inimii	48
4. Domnul nostru Iisus Hristos este cel vestit, Mântuitorul lumii, adevăratul Dumnezeu care a venit, și niciun altul nu se va arăta	54
5. Dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos și de-o-fiirea lui cu Dumnezeu Tatăl așa cum e mărturisită în Noul Legământ	67
6. Dumnezeul cel descoperit în Vechiul Legământ este Fiul lui Dumnezeu-Tatăl, care s-a făcut om	73

7.	Firea dumnezeiască a Domnului nostru Iisus Hristos mărturisită de semnul cel mare	84
8.	Firea dumnezeiască a lui Hristos adevărită de renașterea morală săvârșită în lume	89
9.	Dumnezeirea lui Hristos mărturisită de istorie.	93
10.	Numai Fiul lui Dumnezeu ar fi putut să-l învețe pe om adevărul	121
11.	Dumnezeirea lui Hristos dovedită de cuvintele sale.	125
12.	Prorociile lui Hristos despre dărâmarea Ierusalimului s-au plinit întocmai	129
13.	Despre minunile petrecute în Iudeea	133

III. Descoperirea lui Dumnezeu către lume

1.	Necunoașterea lui Dumnezeu și a omului este pricina respingerii minunilor.	139
2.	Noțiunea de Dumnezeu ca ființă absolută susține descoperirea sa către lume	143
3.	Bunăvoirea lui Dumnezeu îl dezvăluie lumii	150
4.	Despre înrudirea osebită a lui Dumnezeu cu omul	152
5.	Despre felul cum se săvârșește dumnezeiasca descoperire.	153
6.	Firea duhovnicească a omului are trebuință de descoperirea dumnezeiască	157
7.	Despre descoperirea lui Dumnezeu către lume prin Sfânta Scriptură.	160
8.	Prorociile despre propășirea și soarta cea bună a lui Israil	176
9.	Prorociile despre nimicirea Iudeii și despre necredința iudeilor	180
10.	Prorociile despre seminția, neamul și nașterea lui Mesia	182
11.	Gânduri despre învățătura lui Hristos	186

12. Sfintele Evanghelii îl descriu pe Mesia așa cum a fost prorocit	193
13. Prorociile despre pătimirea, moartea, îngroparea și învierea lui Mesia.	198
14. Prorociile despre întoarcerea neamurilor la Dumnezeu cel viu	202
15. Vremea hotărâtă de proroci s-a plinit.	204
16. Prorocia lui Daniil corespunde întocmai cu cronologia greacă și romană.	208
17. Prorociile care s-au împlinit după cele șaptezeci de săptămâni	210

IV. Măreția credinței creștine

1. Cel care simte ființarea lui Dumnezeu este constrâns să creadă în descoperirea sa	215
2. Creștinul virtuos adeverește măreția credinței creștine.	219
3. Lumina conținută în Sfintele Scripturi adeverește măreția credinței creștine.	221
4. Dragostea înflăcărată care crește în creștin adeverește măreția credinței sale	225
5. Credința creștină e măreață pentru că îl împodobește pe creștin cu darurile Duhului Sfânt.	228
6. Măreția credinței creștine mărturisită de învierea Domnului nostru Iisus Hristos	230
7. Măreția credinței creștine mărturisită de grabnica întemeiere a Bisericii.	236
8. Măreția credinței creștine mărturisită de Biserica lui Hristos.	243
<i>ANEXA I</i>	253
<i>ANEXA II</i>	254
<i>ANEXA III</i>	255
<i>ANEXA IV</i>	257